

„A Tisza-parton mit keresek?”

„Minden hang ajándék”

BESZÉLGETÉS SZECSDŐI FERENC HEGEDŰMŰVÉSSZEL

Szecsődi Ferenc hegedűművész alighanem az egyetlen olyan vidéken élő hangszeres muzsikus, akinek sikerült jelentős nemzetközi karriert befutnia. Ahogyan Gregor József, ő is szegediként járja a világot. 1954-ben Budapesten született, a Bartók Béla Zeneművészeti Szakközépiskolában tanult, majd a Zeneakadémián szerzett hegedűművészi oklevelet. Épp negyedszázada kezdte a pályáját a Tisza-partján, ma a Szegedi Tudományegyetem Konzervatóriumának habilitált tanszékvezető professzora. Számos tanítványa befutott koncertező művész lett idehaza és külföldön. Több elismerés birtokosa: diplomájával együtt megkapta az akadémiai nagydíjat, 1984-ben elnyerte a Cziffra Alapítvány aranyérmét, 1992-ben Az év előadóművésze címet, 1993-ban Liszt-díjjal, 1996-ban Weiner Leó-díjjal tüntették ki. Valószínűleg csúcstartó azzal a több mint negyven hegedűversennyel – köztük kortárs komponisták új darabjaival –, amit idáig eljátszott. Lemezeivel elsősorban a magyar hegedűirodalom klasszikus vonulatát népszerűsíti, a Hungaroton Classic az ő előadásában adja közre Hubay Jenő összes hegedű-zongora darabját. Szecsődi Ferencsel pályájáról újszegedi otthonában beszélgetünk.

– *Köztudott, hogy az ötvenes évek ünnepelt magyar szopránja, Szecsődi Irén az ön nagynénje volt. A családjában fontos szerepet játszott a zene?*

– Volt egy zongoránk, amelyen nővérem – aki később végül orvos lett – játszani tanult. Amit ő véres verítékekkel órákon át gyakorolt, azt én a család legnagyobb meglepetésére alig négy évesen kapásból lejátszottam. Senki sem értette, hogyan lehetséges ez. Édesapám kottagrafikus volt, egyszer, amikor nálunk járt Weiner Leó, meg-

kérte, hogy hallgasson meg. Weiner Leó döbbsentette rá a családot, hogy abszolút hallásom van, amivel egymillió ember közül csupán egy rendelkezik.

– *Mi történt ezután?*

– Zongorázni kezdtek tanítani, de hamarosan eltanácsoltak. Azt mondták, taníthatatlan vagyok, mert mindent eljátszottam ugyan, de szabályos ujjrendek nélkül. Nem voltam hajlandó skálázni, kötetlenül szerettem

zongorázni. Ha valakit nagyon korán akarnak valamilyen szigorú munkára fogni, ma is azt tanácsolom: meg kell várni azt az időt, amikor magától szeretné elkezdni. Nyolcéves voltam, amikor azt mondták, zongorából teljesen reménytelen eset vagyok, érdemesebb volna valamelyik vonós hangszert megpróbálnom, hátha azzal jobban boldogulok. Beíratk a csepeli zeneiskolába, ahol a felajánlott hegedű és cselló közül az előbbit választottam. Gyötrelmesen indult a hegedűtanulás, bevallom, eleinte nagyon nem szerettem a hangszert. A zenét viszont imádtam, otthon továbbra is zongoráztam, aminek ma is hasznát veszem.

– *Pontosan milyen munkát végzett édesapja kottagrafikusként?*

– A zeneszerzők általában meglehetősen csúnyán írtak kottákat. Édesapám vonalzóval rajzolta meg az öt vonalat, majd ólomból kiöntött hangjegytípusaival és betűivel elkészítette a nyomtatható partitúrákat. Borzasztó nehéz munka volt, de az eredmény látványos volt, sokkal szebbek azok a régi kották, mint a maiak, amelyeket már számítógéppel készítenek el. A kottagrafikus úgy tervezte meg a kottákat, hogy a darabokban a lapozás is megfelelő helyre essen. Nem túlzás azt állítani: szinte művészi munka volt. Nemrégiben játszottam Budapesten Beethoven Kreutzer-szonátáját egy olyan kottából, amit még édesapám csinált, aki nemcsak Budapestre, hanem neves külföldi zenei kiadóknak is dolgozott.

– *Szecsődi Irén példája mennyire volt meghatározó?*

– Természetes volt, hogy a családban mindenki tanul zenét. Nagynénémről Ferencsik János azt nyilatkozta, hogy korának egyik legnagyobb énekese, legszebb hangú lírai szopránja volt. Tragédiája, hogy a fénykora épp a vasfüggöny leengedésének időszakára esett, és sok más nagy magyar énekeshöz hasonlóan őt sem engedték külföldre világkarriert csinálni. Sajnos, amikor már én is járhattam operába, ő már túl volt a pályája csúcán.

– *Kiktől tanult hegedülni?*

– A zeneiskolában Weisz Lajosné volt az első tanárom. Tizennégy éves koromban szerettem volna tovább folytatni a hegedűtanulást, de a zeneiskolai szakfelügyelő azt mondta édesapámnak: lehetne belőlem zenész, mert vannak hozzá bizonyos képességeim, de hegedűs soha az életben nem leszek. Manuálisan borzasztóan ügyetlen kamasz voltam. A hegedűsöknél mindig a kezet nézik először, pedig sokkal többet számít, ami a muzsikus fejében és szívében lakozik. Ma már több olyan neves növendékem van, aki külföldön karriert csinált, miközben óriási, vagy épp túl kicsi volt a keze. A fizikai adottságoknál sokkal fontosabb, hogy megtaláljuk a megfelelő kifejezési módot, a személyre szabott technikát. Annak idején a felvételi meghallgatásomon a konzervatórium tanszakvezetője is azt mondta: teljesen reménytelen eset vagyok. Szerencsére mégis bekerültem a konziba, ahol Bodonyi István növendéke lettem. Szinte mindent neki köszönhetek, amit a szakmáról megtanultam. Csodálatos ember volt, lassan, lépésről lépésre tanított. Ha valaki ellenem szólt a vizsgákon, azt válaszolta: nem kell bántani, higgyék el, szép lassan magától kialakul majd. Így jutottam el az érettségiig, ahol már nagyon jól játszottam, és a Zeneakadémiára is az elsők között kerültem be. Ott Szűcs Mihály volt a mesterem, aki nagyszerű hegedűs volt.

– *Létezett még akkor a világhírű Hubay-iskola hatása?*

– Azoknak a tanároknak, akik akkor ott tanítottak, mindegyikét lehetett hallani koncertpódiumon is. Nem akarom bántani a mai kollégákat, de a tanári kar feléről soha nem halljuk, hogy színpadra lépne. Az én időmben igazi nagy hegedűsök, Kovács Dénes, Tátrai Vilmos, Szász József tanítottak ott. A többiekről is csak jót mondhatok. Akkoriban tényleg úgy léphettünk be a Zeneakadémiára, mint a világ első hegedűiskolájába. Később ahogy hígult a mezőny, és egyre duzzadt a létszám, jelentősen romlott a színvonal is.

– *Kik voltak akkoriban a példaképei?*

– Élőben hallottam Henryk Seryngét, Yehudi Menuhint. A legcsodálatosabb hegedűs, akivel életemben találkoztam, David Ojsztrah volt, ő többször is koncertezett Budapesten. A legdöbbenetesebb élmény azonban Ruha István játéka volt, aki egyszer Tartini Ördögtrilla szonátáját adta elő Szegeden. Olyan volt, mintha tényleg maga az ördög jelent volna meg a pódiumon. Amikor Cziffra Györgynél jártam Párizsban, valamelyik színházban Chopin b-moll szonátáját adta elő, amelynek egyik tétele a Gyászinduló. Ahogy játszott, egyszerre mintha egy jeges fuvallat ment volna át a nézőtéren, mintha a halál suhintott volna egyet a kaszájával. Zeneakadémistaként nagyon sok koncertre jártam, igyekeztem minél többet ellesni a nagyoktól. Példaképem azonban máig Bodonyi István tanár úr maradt, akitől emberileg és szakmailag is olyan útravalót kaptam, amit én is megpróbálok továbbadni a növendékeimnek. A Zeneakadémián egyébként nem tanultam túl sokat, mert nem volt megfelelő motiváció, nem volt igazi szakmai kontroll. Kicsit ellustultam, nem is izgatott a dolog, nagyon rossz vizsgákat produkáltam. A negyedik év végén, amikor először jártam hosszabb ideig külföldi turnén, akkor döbbentem rá, hogy ezen a pályán teljesíteni kell. Valaki rám is pirított: odahaza lehet lustálkodni, de itt mindenért keményen meg kell dolgozni. Rájöttem, ha rá vagyok szorítva, hamar meg tudom tanulni a műveket. A következő évben, amikor diplomáztam, összeszedtem magam, rengeteget gyakoroltam, és elnyertem az akadémiai nagydíjat. Kaptam egy kecségető ajánlatot is: egy hatalmas tengerjáró luxushajóra hívtak muzsikálni a pihenő milliomosoknak. Ez egyáltalán nem számít rangon aluli dolognak, nagy művészek is – itthonról például a Liszt Ferenc Kamarazenekar – vállaltak ilyen munkát. Horribilis összeget kínáltak, mégsem mentem.

– *Hogyan került Szegedre?*

– Egyik volt kollégám ajánlott Weninger Richárdnak, aki hegedűs édesapjától elismerő szavakat hallott a játékomról. Nem volt egyszerű megkapnom a konzervatóriumi állást, mert a főiskolai szakfelügyelő hölgy nem akarta engedni, hogy felvegyenek. Azt mondta, szakmailag és emberileg is alkalmatlan vagyok a tanításra. Máig nagyon hálás vagyok Weninger Ricsinek azért, hogy mégis kiharcolta az alkalmazásomat. Ráadásul 1977-ben, amikor friss házasként feleségemmel Szegedre kerültünk, rögtön kaptunk egy szolgálati lakást is.

– *Arra nem gondolt, hogy valamelyik zenekarhoz pályázzon?*

– Soha nem akartam zenekarban játszani, mindig tanítani szerettem volna. Amikor 18 évesen felvételiztem a Zeneakadémiára, és nagyon jól sikerült a vizsgám, Kovács Dénes, a felvételi bizottság elnöke megkérdezte: ha felvették, mit szeretnék csinálni diploma után. Mindenki elcsodálkozott, amikor azt feleltem: tanítani szeretnék. A Zene-

akadémiára ugyanis mindenki azzal a szándékkal ment, hogy nemzetközi szólista szeretne lenni. Ezzel szemben én mindig is tanítani szerettem volna, már akadémistaként visszajártam volt tanáromhoz a konzervatóriumba segíteni az oktatásban.

– *Mit várt Szegedtől?*

– Nem számítottam semmire, semmit sem tudtam a városról, soha nem jártam itt korábban. Amikor májusban eljöttem megállapodni az alkalmazásomról, nagyon meleg volt. Emlékszem, a Széchenyi téri platánok alatt sétáltam, ahol emberek ültek a padokon és kártyáztak. Valahogy megfogott a város szépsége és nyugalma. Huszonhárom évesen kezdtem itt tanítani, eleinte nagyon furcsa volt, hogy a növendékeim között akadt még harmincöt éves is.

– *Szólistaként hogyan indult a karrierje?*

– Az akadémiai nagydíj bemutatkozási lehetőséggel járt a Zeneakadémián. A koncert után a kritikus – aki egykori kamarazene tanárom volt – bejött hozzám az öltözőbe, melegen gratulált, ölelgetett, azt mondta, hogy az ő nagyszerű iskolája hallatszik a játékomon. Ezután döbbenten olvastam a kritikájában, hogy kár erőltetnem a szólista pályát, mert nem vagyok rá alkalmas. Bevallom, soha nem is akartam szólista lenni, egyszerűen így sikeredett. Szegeden lassan indult el a pályám, a legnagyobb lökést az adta, hogy 1982-ben, a Budapesti Muzsikuszórákon vidéki zenepedagógusok, művészek mutatkozhattak be. Ott akkora sikert arattam, hogy a legnagyobb magyar zenekritikusoktól, Raics Istvántól, Pándi Marianne-től rendkívül elismerő kritikákat kaptam. Ezután sorra jöttek a koncertfelkérések. Néhány hegedűversenyen is elindultam, amelyeken nem jutottam tovább. Különösen fájó volt, hogy a Magyar Rádió hegedűversenyén nem sikerült döntőbe kerülnöm, pedig abszolút esélyesnek éreztem magam. De nem voltak a zsűriben olyan emberek, akik nekem segítettek volna, mindenki a saját tanítványait igyekezett előtérbe helyezni. 1984-ben rendezték meg a Cziffra-versenyt harminc évnél fiatalabb muzsikuskok számára. Még épp megfeleltam a kiírásnak, de nem akartam részt venni rajta, mert féltem az újabb kudarctól. Kedves zongorakísérőm, Fekete Márta – akivel már 24 éve együtt dolgozom a szegedi főiskolán – győzködött, hogy mégis el kellene indulnom, mert esélyes vagyok. Végül sikerült rábeszélnie, de szinte titokban mentem el a versenyre. Bejutottam a döntőbe, ahol Cziffra György volt az elnök. Azok a hegedűsök, akik két évvel korábban győztek a rádió versenyén, sorra kiestek, és végül én nyertem el a franciaországi ösztöndíjat. Cziffra György alapítványa hangversenyeket szervezett Marseille környékén és Párizsban, valamint Cziffra György otthonában, Senlis-ben. Idehaza is szerveztek egy koncertsorozatot, ahol a korábbi győztesekkel együtt léptem fel. Ennek köszönhetően itthon is ismertebbé váltam.

– *Az elmúlt negyedszázadban a hegedűirodalom szinte minden jelentős darabját eljátszotta. Hogyan építette fel ezt a hatalmas repertoárt?*

– Szegedre kerülésem után kezdtem el igazából a repertoárom felépítését. Szerencsére nagyon gyorsan tanulok, akkoriban egyik művet faltam a másik után. Amikor harmincévesen befutottam, már olyan óriási repertoárral rendelkeztam, hogy egyáltalán nem volt megerőltető számomra egyik koncertet a másik után teljesíteni. Sok hegedűs azért roppan össze, mert nagyon fiatalon rögtön karriert akar csinálni, és nem győzi, képtelen tökéletesen teljesíteni. Nem szisztematikusan, hanem megérzés alapján

építettem fel a repertoáromat. Amikor nemrégiben összesámoltam, kiderült, hogy már a negyvenharmadik hegedűversenynél tartok, ami óriási szám. Sok olyan befutott művészt ismerek, aki tíz-tizenöt-nél sohasem játszott többet. A negyvennegyedikre most készülök, a negyvenötödiket pedig – a tíz éve elhunyt Patachich Iván hegedűversenyét – össze vesszük fel a rádióban. A kezdetektől fogva nagyon sokat játszottam Szegeden és környékén is. Mindenhova elmentem, ahova hívtak. Volt olyan szezon, amikor idehaza 55-60 koncertem volt, ami nagyon fontos volt abból a szempontból, hogy jó értelemben vett előadói rutint szerezhettem, hozzászoktam a pódiumhoz és kipróbálhattam az erőmet. Sokfélét játszottam. Egy időben, amikor sok virtuóz darabot adtam elő, azt mondták rám: én vagyok a virtuóz hegedűs. Amikor egymás után mutattam be a kortárs hegedűversenyeket, akkor a modern játék specialistájaként igyekeztek beskatulyázni. Amióta elindult a Hungaroton Classicnál Hubay Jenő hegedű-zongora darabjait bemutató CD-sorozat, azóta Hubay-specialistának tartanak.

– *Szegeden hogyan fogadták hegedűs kollégái?*

– Várnagy Lajos volt az első közvetlen főnököm, akinek nagyon sokat köszönhetek. Több mint harminc évvel volt idősebb nálam, de idekerülesemkor rögtön barátjává fogadott. A vizsgákon sohasem érezte velem, hogy én lehetek az oka, ha egy növendékem nem jól szerepelt. Abszolút korrekt, hatalmas tudású hegedűs volt, sajnálom, hogy korán elveszítettük. A kislánya, Várnagy Katalin tizenkét éves volt, amikor az édesanyja – aki nagyszerű zongorista –, megkért, hogy hallgassam meg. Csupa görcs volt, kissé morcosan felelt a kérdéseimre. Kiderült, hogy a zeneiskolai hegedűtanárán kívül még mások is foglalkoztak vele. Azzal a feltétellel vettem fel: kizárólag én taníthatom. Rövid időn belül fantasztikus fejlődésnek indult, bebizonyosodott, hogy sugárzóan tehetséges. Tőlem Londonba került, Pauk György növendéke lett a Királyi Zeneakadémián. Tavaly diplomázott, és a világ egyik legjobb együttesénél, a BBC zenekaránál kapott állást. Nagyszerű szólista lehetne, csak találnia kellene egy jó impreszáriót, mert nagyon nehéz másként karriert csinálni. Ha a BBC zenekaránál marad, szerintem egyszerűen még akár koncertmester is lehet.

– *Mi a legnehezebb a hegedűművészi pályán?*

– Rengeteget kell gyakorolni. A hegedűs a saját húsával-vérével képezi a hangot, sokszor szó szerint fáj a muzsikálás. A tanítványaimnak azt szoktam javasolni, mindig gondoljanak arra, hogy legyen egy megélhetést biztosító állásuk, ami mellett egyáltalán lehet ezt a nehéz pályát csinálni. Tíz évvel ezelőtt eltörtem a bal kisujjamat. Az orvos azt mondta: imádkozzak, hogy rendesen működjön. El kellett gondolkodnom a hogyan továbbról. Szerencsére szépen meggyógyult. Azt szoktam mondani: azóta minden hang ajándék.

– *Világjáró muzsikuss, Európa szinte valamennyi országában koncertezett már. Hol volt a legemlékezetesebb hangversenye?*

– Zaragozában. Három évvel ezelőtt felhívott Bogár István, a budapesti Strauss Zenekar karmestere, aki mellel az első zeneiskola-igazgatóm volt. Ő egy univerzális muzsikuss: zeneszerző és karmester is egyben. Nem volt koncertmestere, ezért engem kért fel. Nem akartam zenekarban játszani, de őt annyira szeretem és becsülöm, hogy a kedvéért elvállaltam. A Strauss Zenekarral olyan helyeken játszottunk, hová sok magyar muzsikuss szeretne eljutni. Párizsban a Pleyel-teremben háromezer-ötszáz néző

előtt arattunk sikert, Spanyolországban pedig a zaragozai Auditóriumban léptünk fel, amelynek olyan az akusztikája, amelyet még életemben nem hallottam. Bogár Istvánt és zenekarát Magyarországon alig ismerik, ugyanakkor külföldön sorra jelennek meg a lemezeik és túl vannak az ezredik koncertjükön. Bogár István legalább ötvenszer vezényelt abban a párizsi Pleyel-teremben, ahová sok kiváló muzsikusként boldog lenne, ha életében egyszer eljutna. Jellemző, hogy egyetlen állami kitüntetést sem kapott eddig.

– *Soha nem gondolt arra, hogy egy vonósnegyest alakítson?*

– Egyetlen egyszer fordult meg a fejemben, hogy milyen jó lenne egy vonósnegyesben játszani: amikor Várnagy Katalinét tanítottam. De akkor is csak a második hegedűt vállaltam volna. Egészen rendkívüli évfolyamom volt akkor, Szűcs Máté lehetett volna a kvartett brácsása, aki azóta elvégezte a brüsszeli Királyi Zeneakadémiát, és Kocsár Miklós komponált a diplomahangversenyére egy brácsakoncertet. Az elfoglaltságaim, a tanítás, a szólista feladatok és a lemezfelvételek miatt nem maradna már időm egy vonósnegyesre is.

– *Milyennek látja Szeged zenei életét?*

– Muszáj erről beszélni? A muzsikusok támogatottsága finoman szólva nem megfelelő. Nem szívesen mondom el, hogy Pécssett körülbelül a háromszorosát fizetik a szólistáknak egy ugyanolyan bérleti koncertért. Amikor Szegedre kerültem, egyszerűen nem lehetett telefonhoz jutni. Hiába voltak már különböző díjaim, hosszú éveken át semmilyen protekcióval sem tudtam elintézni, hogy vonalat kapjak. Nem is tudom, pontosan hány koncertről maradtam le emiatt. Csak a rendszerváltás után – amikor Újszegedre költöztünk – lett telefonom. Szegeden ráadásul a körülmények is rosszabbak, mint más, hasonló nagyságú városokban. Máig nincs igazi koncertterem. Sokszor beszéltem már erről, az elmúlt tíz évben mégsem történt semmi. Annak idején Bálint János kollégámmal együtt létrehoztunk egy alapítványt egy szegedi hangversenyterem javára. Alapító összegként mindketten 25 ezer forintot fizettünk be erre a célra, ami akkoriban még sok pénznek számított. Bódi György elkészítette az alapító okiratot, öt olyan kurátort kellett volna találnunk, aki hajlandó lett volna lobbizni az ügyért. Három olyan embert sem sikerült találnom, aki azt mondta volna, rendben van, csináljuk. Mindenki azt felelte, ha a másik is benne van, akkor ő nem vállalja. Később is voltak látványos tervek a hangversenyterem felépítésére, ám egyik sem valósult meg. Nemrégiben Nyíregyházán koncerteztem, majdnem sírva fakadtam, amikor megláttam, hogy ott egy alapfokú zeneiskolában milyen csodálatos körülmények között tanítanak. Két koncertterem is van az intézménynek, az egyikhez saját hangstúdió is tartozik. A békéscsabai konzervatórium is szép hangversenyteremmel rendelkezik. Igaz, a mi nagytermünket is felújították a Konzervatóriumban, de az nem töltheti be a városi koncertterem funkcióját. A szimfonikusok a Szegedi Nemzeti Színházban tartják a koncertjeiket, ami szép helyszín, de a nem megfelelő akusztika miatt nem olyan a zenekar hangzása, amilyen optimális esetben lehetne. Szólistaként én is megerősítem, hogy nem jó érzés ott játszani. Erőlködni kell, hogy jól megszólaljon a hangszer. Problémát jelent számomra az is, hogy egy minőségi hegedű hihetetlenül drága. Ugy érzem, tettem annyit Szeged hírévéért, hogy egy megfelelő hangszer beszerzésében a város is segíthetne nekem. A legnagyobb támogatást eddig egy civil kezdeményezéstől, a Szegedért Alapítványtól kaptam, amikor 1991-ben nekem ítelték a művészeti kuratórium díját.

– *Milyen hangszeren játszik?*

– Egy cremonai mesterhegedűm van, ami kicsit nagy méretű számomra. A hangja is nagyon nagy. Vannak olyan típusú muzsikások – engem is közéjük szoktak sorolni –, akikről azt szokták mondani, mindegy, hogy milyen minőségű hangszeren játszanak, az számít, ami tudnak, ami az agyukban, a szívükben van. Ebben lehet igazság, még sincs teljesen így, hiszen nem mindegy, milyen a hangszer visszajelzése, hányféle színárnyalatot tudok belőle kihozni. Trabanttal is el lehet jutni Szegedről Budapestre, de egy Mercedesszel sokkal gyorsabban és kényelmesebben utazhatok, és az emberek is másképpen néznek rám. Különösen a lemezfelvételeknél számít nagyon, hogy milyen a hangszerem, mit tudok kihozni belőle.

– *Mi lehet az oka, hogy a város részéről nem jut elegendő figyelem a zenei életre?*

– Minden az egyes emberektől függ, attól, hogy kik töltenek be bizonyos pozíciókat. Például Nyíregyházán a város vezetői úgy támogatják a kultúrát, hogy annak valóban nyoma van. Apróságokon is lemérhető a másféle hozzáállás. Amikor ott játszom, az öltözőmben mindig ásványvíz vagy üdítő vár. Szegeden pedig – tisztelet a kivételnek – az is előfordult, hogy nem volt befűtve, ezért jéghideg koncertteremben kellett játszanom. Nem biztosítottak öltözőt, egy sötét, poros raktárban kellett átöltözni.

– *Milyen esélyei vannak a szegedi konzervatóriumnak a hasonló intézmények között folyó versenyben?*

– Nagyszerű művészek és tanárok oktatnak nálunk, a munkakörülményeink is javultak ez elmúlt években. A felújított koncertterembe is jó érzésekkel léphetünk be. Az igazi gond nem a konzervatóriumnak, az ott folyó képzéssel van, hanem inkább azzal, hogy diploma után mihez kezdenek a növendékeink, mi lesz velük. Sokkal több munkalehetőségre lenne szükség. Ma is ugyanaz a helyzet, mint huszonöt évvel ezelőtt: mindenki külföldre vágynak. Mert ott összehasonlíthatatlanul jobb a lehetőségek. Ebben az évben nyolc hegedűs végez nálunk, egyelőre egyiküknek sincs állásajánlata.

– *Mivel tudja biztatni őket?*

– Nem sok jóval. Amikor tanítani kezdek valakit, rögtön elmondom neki, hogy a diploma után a legnagyobb probléma az álláshoz jutás lesz. Tavaly az egyik növendékemnek olyan szerencséje volt, hogy bekerült a Szegedi Szimfonikus Zenekarhoz. Rettentően keveset tudnak csak fizetni neki. Lakása nincs, albérleti hozzájárulást nem tudnak adni neki. Épphogy létezni tud. A pesti zenekarokhoz roppant nehéz bejutni, és világviszonylatban is telítődött a szakma. Nemrégiben, amikor Baselben léptem fel, az ottani zenekar hirdetőtábláján láttam a próbajátékra jelentkezők listáját. Egyetlen tuti állásra száznyolcvan pályázó akadt, közülük legalább tíz magyar volt.

– *Milyen a kapcsolata szegedi kollégáival?*

– Nagyon jó. Kosztáncsi Istvánt, a Szegedi Szimfonikus Zenekar koncertmesterét kiváló hegedűsnek, csodálatos művésznek és nagyszerű kollégának tartom. Amikor a rendszerváltás után áttelepült Romániából, még hangszerem sem volt, én adtam neki oda az egyik hegedűmet. A többiek csodálkozva kérdezték: Meg vagy te örülve, hogy a konkurenciának segítesz? Nem is értettem a felvetést, hiszen Pistával nem keresztez-

zük egymás útját. Rögtön láttam, hogy nagyszerű hegedűs. Természetesnek tartottam, hogy segítenem kell neki. Egyébként szerintem egyetlen világklasszis hegedűs él a városban.

– Kicsoda?

– Frankie Látó, aki világszínvonalú a maga műfajában.

– *A Hungaroton Classic az ön hegedűjátékával jelenteti meg a világhírű virtuóz, komponista és zenepedagógus, Hubay Jenő hegedű-zongora darabjainak összkiadását. Hogy indult és hol tart ez a CD-sorozat?*

– Hubay Jenő életművét már akadémistaként szerettem volna jobban megismerni, talán azért is, mert hosszú ideig nem volt szabad a darabjait játszani. 1987-ben – halálának 50. évfordulóján – Fekete Márta zongorakíséretével emlékhangversenyt adtam a tiszteletére Szegeden, a mai Bálint Sándor Művelődési Házban. Dr. Kiss Ernő tartott remek megemlékező beszédet, a koncertnek is hatalmas sikere volt. Amikor legközelebb összefutottunk, Fasang Árpád, a budapesti konzervatórium igazgatója aggódva mondta: vigyázzak, nehogy bajom legyen, mert Hubay még mindig feketelistán van. A legfőbb bűne, hogy alapvetően konzervatív beállítottságú volt, egy grófnőt vett feleségül. Nem fogadta meg Liszt tanácsát, aki fiatal korában figyelmeztette: ne jöjjön haza, mert itthon csak intrikák fogják érni. A Tanácsköztársaság után a Zeneakadémia főigazgatója volt, Brüsszelből hazatérve a semmiből teremtette meg a magyar hegedűiskolát. Sokszor mondom: egy tanárt a növendékei minősítnek. Hubay számos világhírű hegedűst indított el a pályán, tanítványa volt többek között Szigeti József, Gertler Endre, Geyer Stefi, Waldbauer Imre és Zathureczky Ede. Később eltúlozták Hubay nézeteltérését Bartókkal és Kodálllyal, miközben ez az ellentét nem volt közöttük meghatározó, hogy mást ne mondjak, sok Bartók-darabot ő mutatott be először Nyugat-Európában. Ezek talán el sem hangozhattak volna akkoriban, ha nem Hubay pártfogolja őket. Nem törődve a tiltással, az 1987-es emlékkoncert után is rendszeresen játszottam Hubay-darabokat. 1990-ben jelent meg első lemezem, a Nagy magyar hegedűiskola, amelyen Hubay és tanítványai műveit játszom. A rendszerváltás után, 1996-ban kezdtük el Kassai István zongoraművésszel Hubay hegedű-zongora darabjait felvenni. A tizenegy-tizenkét lemezből álló összkiadást 2008-ra, Hubay születésének 150. évfordulójára szeretné befejezni a Hungaroton Classic. Jelenleg a hatodik lemez felvételére készülünk.

– *A lemezeken eddig közreadott Hubay-művek nagyon mutatósak. Hogyan jellemezné a hegedűre és zongorára írt darabjait?*

– Műveinek többsége nagyon szép. Nem köztudott, hogy Hubay kitűnően zongorázott, ezért a zongorakíséretei is komoly feladatot jelentenek az előadók számára. Ez is érdekessé teszi a darabjait, hiszen a virtuóz hegedűsök, például Sarasate és Paganini többnyire teljesen leegyszerűsített zongorakíséreteket komponáltak.

– *Azt hallottam, nyaranta rendszeresen Németországban vállalt munkát.*

– Huszonöt éven keresztül minden nyáron egy északi-tengeri kis bioszigeten, egy igazi natúr turistaparadicsomban játszottam, ahol nincsenek járművek, csak a luxus-szállodák. Ha ez a pénzkereseti lehetőség nem lett volna, akkor idehaza a tanári fizetésből és a koncertekből nagyon nehezen teremtettem volna egzisztenciát. Ott na-

gyon megbecsülik a jó muzsikusokat, a magyar zenészeket különösen kedvelik. Mindenfélét játszottam egy nyolctagú együttesel. Sok külföldi kapcsolatra tettem szert ott, amit mások érdekében is igyekeztem kamatoztatni. Több szegedi zenészkollégám az én segítségével kapott külföldön állást vagy fellépési lehetőséget.

- *Soha nem fordult meg a fejében, hogy kint maradjon?*

- Nem. Itthon is jól éreztem magam, nem tudtam volna külföldön elképzelni az életemet. A külföldi koncertjeimen azt tapasztalom, hogy kétszer örülnek: először, amikor megérkezek, másodszor, amikor hazajövök. Ha végleg ott maradnék, konkurenciát jelentenék.

- *Több kortárs zeneszerző, köztük Durkó Zsolt, Huszár Lajos, Kocsár Miklós, Rózsa Pál darabjainak ősbemutatója fűződik a nevéhez. Számos művet kifejezetten önnek ajánlottak a komponisták. Szereti a kortárs muzsikát?*

- Szegedre kerülésem után, 1979-ben rendeztek egy kamarazenekari fesztivált a városban, amelyen én mutattam be Durkó Zsolt Refrének című hegedűversenyét. Mindenki nagy csodálkozással fogadta, hogy kívülről megtanultam a nehéz darabot. Amikor rádiófelvételt készítettünk belőle Budapesten, egymás után négyszer játszottam el úgy, hogy egyetlen hibát sem vétettem benne. A többi bemutatott versenyművet is mind kívülről megtanultam. Ha egy darabot logikusan komponáltak meg, ha megtalálom benne az összefüggéseket, nyert ügyem van. Bevallom, találkoztam már olyan – viszonylag egyszerűen megírt – kortárs darabbal is, amit nem tudtam megtanulni. Durkó Zsolt három hegedűversenyét is bemutattam, a legutolsót 1993-ban. Erre azért vagyok nagyon büszke, mert amikor 1996-ban Vásáry Tamás vezényletével eljátszottuk a Rádiózenekarral, olyan jól sikerült, hogy lemezen is kiadta a Hungaroton. Egy élő koncertfelvétel számomra sokkal nagyobb érték, mint a stúdióban készülő. Legutóbb Spanyolországban adtak ki egy élő koncertfelvételt tartalmazó CD-t, amelyen a Strauss Zenekarral játszom.

- *Összesen hány lemeze jelent meg eddig?*

- Tizenöt vagy tizenhat, nem is számoltam össze pontosan.

- *Hogyan készül a pályája negyedszázados jubileumára?*

- A hegedűvirtuózok aranykora címmel Szentpéteri Gabriella zongoraművésznővel összeállítottunk idén őszre egy három koncertből álló jubileumi hangversenysorozatot. Az első koncerttel a negyven éve elhunyt Fritz Kreislernek állítunk emléket, a második hangversenyen Hubay-műveket játszunk, a harmadikon pedig a 19. század nagy mestereinek, például Sarasaténak és Paganininek a műveit játsszuk. Erre a koncertsorozatra máris nagy az érdeklődés országszerte, az ősszel minden bizonnyal Szegeden is eljátszhatjuk.

- *Mennyire népszerű ma a klasszikus hegedűmuzsika?*

- Amikor kezdtem a pályám, sokkal több lehetőség volt. Ma ugyan lényegesen több gyerek tanul zenét, mégis kevesebben járnak el koncertekre. Biztosan közrejátszik ebben az is, hogy óriási a kínálat a különböző programokból. A saját gyerekeim is inkább a számítógépet választják, minthogy koncertekre járnának. Egyre több a szélhámós a zenei pályán is. Nemrégiben, amikor Németországban jártam, az egyik főiskola zongoratanára elmesélte, kurzusokat tart arról, hogy milyen ujjgyakorlatokat,

milyen gimnasztikát, bemelegítést kell csinálni a gyakorlási idő lerövidítése érdekében. Amikor elképedve megkérdeztem, ki hiszi ezt el, elmondta, hogy Japánból, Koreából, Kínából rengetegen érkeznek. Kifizetik a méregdrága kurzust és egyetlen hangot sem zongoráznak. Amikor megkérdeztem, ő hisz-e benne, azt válaszolta: nem, de ebből él. Nálunk, hegedűsöknel is tapasztalok hasonló jelenségeket. Amikor elmesélem, milyen sokat gyakorolok, hogy naponta másfél-két órát skalázok, akkor sokan elborzadnak. Inkább hisznek azoknak, akik évek óta nem játszottak pódiumon, de elhitetik, hogy ismerik „a hegedülés titkát”. Többször is előfordult, hogy egy általam nyilvánvalóan tehetségtelennek ítélt növendéket elvállalt más, budapesti kolléga, éveken át drága magánórákat adott neki, majd azzal tárta szét a karját: sajnos nem tudott csodát tenni. Nagyon sok tehetséges muzsikos van ebben az országban, aki nem az, annak nem érdemes mindenáron próbálkoznia. Nemrégiben került a kezembe Dohnányi Ernő 1923-as zeneakadémiai tanévnyitó beszéde, amelyben arról szólt, meg kell akadályozni, hogy a magyar zenészek a jobb megélhetés reményében tömegesen külföldre menjenek. Akármilyen rendszer volt Magyarországon, a muzsikosok soha nem voltak megfélelően megbecsülve. Ma is csak teljes elhivatottsággal szabad ezt a sok lemondással járó pályát választani.

– *A családban akad követője a muzsikusi pályán?*

– Két fiam van, a kisebbik másodéves harsona szakos növendék a Zeneakadémián. Próbáltam neki mondani, hogy csak zenész ne legyen, de nem sikerült lebeszélnem.

– *Mostanában hogy érzi magát Szegeden?*

– Csodálatos környezetben lakunk Újszegeden. Sikerült nyugodt körülményeket teremtenem a munkához. Mindezt elsősorban annak köszönhetem, hogy huszonöt éven át minden nyaramat – amíg mások pihentek – végigdolgoztam külföldön. A kortárs hegedűversenyekre sem tudtam volna másként felkészülni, hiszen olykor hosszú hónapokra van szükségem egy-egy új darabra, azt pedig szégyen lenne elmondani, végül mennyi honoráriumot kapok érte. Jól érzem magam itt, a legnagyobb gondom: hiába, csak 170 kilométerre fekszik Szeged Budapesttől, sokkal nagyobbak tűnik ez a távolság. Magyarország Budapest-centrikus, a lemez- és rádiófelvételekért és minden másért a fővárosba kell utaznom. Ha csak néhány perces elintéznivalóm akad, akkor is az egész napom elmegy. Rengeteget vonatozom, saját gépkocsimmal kevesebbet járok, mert méregdrága az autópálya. Ha összeszámolnám, hogy az elmúlt huszonöt évben mennyit utaztam Budapestre, akkor egészen biztosan hónapokban mérhető időtartam lenne.

– *Megmutatkozik a főváros centrikusság az elismerésekben is?*

– Feltétlenül! Amikor 1984-ben közvetítette a tévé, és megírták az országos lapok, hogy elnyertem a Cziffra Alapítvány aranyérmét, érdekes módon rögtön több budapesti nagy zenekar vezetője is megkeresett, hogy menjek hozzájuk koncertmesternek. Mindegyiknek nemet mondtam, mert Szegeden akartam maradni.

– *Pedig lehet, hogy nagyobb lehetőségeket kapott volna.*

– Lehet, de én mindig tanítani szerettem volna, és mellette koncertezni. Szegeden mindig biztosították a szabadságot számomra, egy zenekar tagjaként ez valószínűleg megoldhatatlan lett volna. Ma is nagyon sokat dolgozom, nem tudom meddig fogom

bírni, hogy a tanítást és a koncertezést ugyanolyan energiával egyszerre csinálom. Mindkettő egész embert kívánna.

- *Hogyan szokott kikapcsolódni?*

- A német vizslával minden délután egy órát sétálunk a csodálatos Maros-parton. Ez az én pihentető programom, ami nem maradhat el.

Hollósi Zsolt

PÁLYÁZATI FELHÍVÁS

Az *Új Forrás* szerkesztősége

interjúpályázatot

hirdet. A interjúk témája a folyóirat jellegének, „profiljának” megfelelő legyen: irodalom, művészet, társadalomtudomány. Az egyes interjúk terjedelme ne haladja meg az 1 szerzői ívet (40 ezer leütés, „karakter”), de ne legyen kevesebb 0,5 szerzői ívnél. Fiktív interjúkkal a szerkesztőség nem kíván foglalkozni, éppen ezért pályázati feltételül szabja, hogy az interjút adó személy azonosítható legyen. (Címét, telefonszámát mellékelni kell a jeligét tartalmazó borítékban.) A pályázatot jeligésen kell beküldeni az alábbi címre: 2800 Tatabánya, Pf 1231. Beküldési határidő: 2002. szeptember 1. A pályaműveket a szerkesztőség által felkért zsűri bírálja el. Az *Új Forrás* szerkesztősége 3 díjat (100–110–120 ezer forint), valamint egy különdíjat kíván kiadni. Eredményhirdetés az *Új Forrás* ez évi decemberi számában lesz. A nyertes, valamint a még közlésre érdemes pályamunkákat a folyóirat a 2003. évi számaiban (a szokásos honorárium mellett) közli.

Tatabánya, 2002. március 01.

Új Forrás
szerkesztősége